Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta LAUSUNTO

MmV@eduskunta.fi 7.10.2024 Dnro 316/2024

Lausuntopyyntö 27.9.2024, Maa- ja metsätalousvaliokunta tiistai 08.10.2024 klo 08.30 / HE 109/2024 vp / Lausuntopyyntö

HE 109/2024 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2025, PÄÄLUOKKA 30

Porotalouden edistämisen eli Paliskuntain yhdistyksen toimintaan kohdennettu määräraha jaetaan kahteen osa-alueeseen, joille valtion vuoden 2025 talousarvioesityksessä esitetään rahoitusta yhteensä 2 223 000 euroa. Esityksen mukaan määräraha jaetaan valtiosopimusten mukaisten valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon sekä aitatyön kannalta välttämättömien työmaa-asuntojen uusimiseen ja ylläpitoon (1 267 000 euroa) sekä porotalouden edistämiseen tähtäävään neuvonta- ja kehittämistyöhön (856 000 euroa). Lisäksi Suomen ja Norjan välisen poroesteaitoja koskevan valtiosopimuksen (SopS 92 ja 93/2016) toimeenpanosta aiheutuviin kulutusmenoihin on osoitettu 100 000 euroa, joiden osalta toimivaltainen viranomainen on Lapin ELY-keskus.

Valtakunnan rajoilla olevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioiden välillä solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä. Neuvontatyön tukeminen puolestaan pitää sisällään myös porotalouden koetoiminnan, eli tutkimustarpeita varten ylläpidetyn Kutuharjun koeporotarhan ylläpidon Inarissa.

Neuvonnan tehtäväkentän osalta Paliskuntain yhdistyksen mahdollisuudet vastata sille asetettuihin tehtäviin ja tavoitteisiin on kärsinyt pitkään resurssivajeesta. Neuvontahenkilöstö (johto, porotalousneuvonta) tekee töitä ylikuormituksen rajoilla. Muiden maankäyttömuotojen paine on poronhoitoalueella alati kasvava ja työllistävä. Tehokas ja viiveetön vastaaminen poroelinkeinon ja sidosryhmien tarpeisiin on nykyresursseilla mahdotonta.

Paliskuntain yhdistys ylläpitää maailmanlaajuisesti ainutlaatuista Kutuharjun koeporotarhaa. Kustannusten nousu vaarantaa koeporotarhan ylläpidon. Toistaiseksi koetarhan toimintaa on jatkettu neuvonta- ja asiantuntijatyötä supistamalla. Tämä ei kuitenkaan ole kestävä toimintamalli, eikä tilannetta voida jatkaa tällaisenaan pitkään. Lisärahoitus on edellytys koetarhan ylläpidon jatkumiselle tulevina vuosina.

Lisääntyneen työmäärän ja koeporotarhan ylläpitokustannusten kasvun vuoksi Paliskuntain yhdistys esittää 270 000 euron lisäystä Paliskuntain yhdistyksen neuvonta- ja kehittämistyöhön.

30.20.40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Petteri Orpon hallitusohjelmakirjaus: ”Hallitus tunnistaa suomalaisen alkutuotannon kuten eläintilojen, porotalouden, turkis- ja puutarha-alan sekä taimituotannon tärkeyden ja erityishaasteet.”

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetukilain (986/2011) mukaisten investointiavustusten määrärahat ja niiden myöntövaltuutus (2 milj. euroa) ovat koko rahoituslain voimassaolon ajan olleet alimitoitetut. Käytännössä avustusvarat on käytetty lähes kokonaan ensimmäisen puolen vuoden aikana. Paliskuntain yhdistys on esittänyt asiasta huolensa maa- ja metsätalousministeriölle säännöllisesti, ilman tulosta. Paliskuntain yhdistys esittää myöntövaltuuden nostamista 2 miljoonasta 5 miljoonaan euroon.

Paliskuntain yhdistys pyytää maa- ja metsätalousvaliokuntaa ohjaamaan maa- ja metsätalousministeriötä valmistelemaan investointiavustusten myöntövaltuuksien nostoa investointitarpeita vastaavalle tasolle.

30.40.42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Petteri Orpon hallitusohjelmakirjaus: ”Suurpetopolitiikkaa on hoidettava tavalla, joka huomioi myös sosiaalisen kestokyvyn. Suurpetojen kannanhoidollinen metsästys turvataan lainsäädännöllä. Jo aloitettua työtä kannanhoidollisen sudenmetsästyksen mahdollistamiseksi jatketaan eduskunnan päätöksen mukaisesti. Arvioidaan suurpetojen haaskaruokinnan tarkoituksenmukaisuutta ja mahdollisia rajoituksia.”

Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen esitetään 8 850 000 euroa. Tästä 7,5 milj. euroa on varattu porovahinkojen korvaamiseen. Porovahinkokorvaukset maksetaan riistavahinkolain 9 §:n 2 momentin mukaan talousarvion rajoissa ja muut vahingot täysimääräisesti. Porovahinkoihin osoitettu määräraha ei riitä porovahinkojen täysimääräiseen korvaamiseen, mikä on myös kohdan selvitysosassa todettu.

Lisärajoitteena porovahinkokorvauksissa on EU:n korvauskatto (C(2016) 1752 final), joka mahdollistaa porovahinkojen korvaamisen vain 10 milj. euroon saakka. EU:n notifiointi on voimassa vuoden 2025 loppuun. Petokorvausten maksukaton nostoa tuleekin alkaa valmistella. Paliskuntain yhdistys esittää maksukaton nostamista 10 miljoonasta 15 miljoonaan euroon. **Paliskuntain yhdistys pyytää maa- ja metsätalousvaliokuntaa ohjaamaan maa- ja metsätalousministeriötä valmistelemaan porovahinkokorvausten myöntövaltuuksien nostoa riittävälle tasolle.**

Suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen määrä kasvaa vuoden 2024 aikana. Erityisesti susi- ja karhuvahingoissa tulee olemaan nousua riittämättömän metsästyksen mitoituksen vuoksi. Paliskuntain yhdistyksen arvion mukaan vuoden 2024 petojen tappamana löydettyjen porojen määrä tulee olemaan noin 6 000 poroa (kuva 1) mikä tarkoittaa noin 10,6 miljoonan euron korvattavaa vahinkomäärää (kuva 2). Koska vahingoista löytyy maastosta vain noin viidesosa, lasketaan poronomistajien kärsimät kokonaistappiot – jalostus-, matkailu- ja muu liiketoiminta mukaan lukien – kymmenissä miljoonissa euroissa. Lisäksi vahinkoa aiheuttavien petojen poistotyön kustantavat kokonaisuudessaan paliskunnat. Korvauksia kohtuuttoman suojelupolitiikan aikaansaamista porojen menetyksistä odotellaan jopa kaksi vuotta, eikä korvausten maksusta ole edes varmuutta kroonisesti alimitoitetun määrärahan vuoksi. Tilanne on täysin kohtuuton. Maasuurpetojen kantojen leikkaaminen sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävälle tasolle tulee hoitaa viipymättä kuntoon. Suurpetojen haaskakuvaus poronhoitoalueella tulee viipymättä kieltää, sillä se lisää osaltaan porovahinkoja merkittävästi.

Porovahinkojen korvaamiseen varattua määrärahaa tulee korottaa 10 miljoonaan euroon, jotta pedon tappamina löydetyt porot on mahdollista korvata edes EU:n maksukaton puitteissa vuonna 2024. Määrärahojen riittävyydestä tulee huolehtia myös tulevina vuosina.

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5

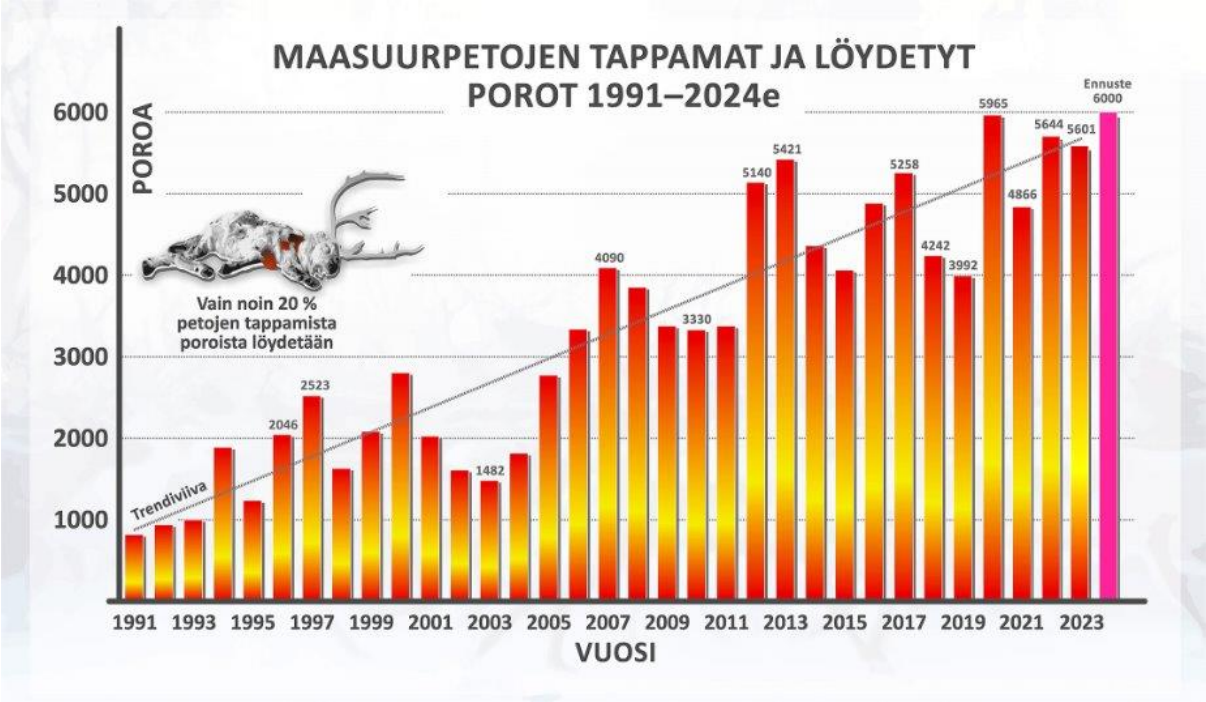

Kuva 1: Petojen tappamana maastosta löydetyt porot (noin 1/5 kokonaisvahingoista).

Kuva 2: Poroille aiheutuneiden petovahinkojen korvaukset

Petovahinkojen vähentämiseen tähtäävät toimet ovat nykyisellään täysin riittämättömiä.

Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan ”Suurpetopolitiikkaa on hoidettava tavalla, joka huomioi myös sosiaalisen kestokyvyn.” **Paliskuntain yhdistys pyytää maa- ja metsätalousvaliokuntaa kiinnittämään erityistä huomiota maasuurpetojen aiheuttamien tuhojen ennaltaehkäisemiseen.**

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5

Ahmat aiheuttavat Suomessa noin puolet kaikista löydetyistä petovahingoista. Vahinkomäärät laskivat vuosina 2018 ja 2019 ahman poikkeuslupametsästyksen ansiosta, mutta vuodesta 2020 lähtien ahman aiheuttamien vahinkojen määrä on noussut jälleen ja tulee olemaan jatkossakin korkea, ellei ahmojen poistolupapyynti helpotu nykyisestä.

Määrällisesti eniten porovahinkoja aiheuttavat karhut, mutta tältä osin vahingot menevät valtaosin porohävikin piikkiin. Karhun tekemiä raatoja löytyy suhteellisen vähän, sillä karhu syö saaliinsa tarkkaan ja jäljet katoavat maastosta nopeasti. Poronhoitoalueen karhukiintiön tulee olla riittävä. Vahinkoperusteisia poikkeuslupia tulee olla saatavilla ympäri vuoden, jotta ongelmatilanteisiin voidaan puuttua mahdollisimman tehokkaasti myös sulan maan aikana.

Suurpetojen osalta Riistakeskus on noudattanut käytäntöä, jonka mukaan vahingonkärsijän on odotettava vähintään kolmen poronraadon löytymistä kunkin petoyksilön jäljiltä saadakseen kyseiselle yksilölle poistoluvan. Menettely ei voi olla perusteltu tilanteessa, jossa odottelusta huomattavan osan kustantaa vahingonkärsijä.

Ahman poikkeuslupien osalta Korkein hallinto-oikeus linjasi vuosikirjapäätöksessään KHO 2020:31, että Suomen riistakeskuksen päätökset koskien ahman poistolupia Natura 2000 -alueilla, joiden suojeluperusteena on ahma, edellyttävät luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen Natura-arvioinnin tekemistä. Arvioinnissa tulee tieteellisin perustein selvittää vahinkoperusteisella poikkeusluvalla tehtävän ahmayksilön tai yksilöiden poiston vaikutus Natura 2000 -alueen suojeluperusteena oleviin luonnonarvioihin. Ahma on suojeluperusteena suurimmassa osassa pohjoisen Natura-alueissa ja pääosa ahman aiheuttamista porovahingoista syntyy kyseisillä Natura-alueilla. Natura-arviovaatimuksen takia merkittävä osa luvista on jäänyt käyttämättä. Samaan aikaan ahmojen suojelu Suomessa on hyvin onnistunutta ja ahmakanta jatkaa kasvamistaan vuosi vuodelta. Näillä menettelyillä vahinkokertymiä on mahdotonta kontrolloida. Petopolitiikkaa on välttämätöntä uudistaa ja joustavoittaa vahinkokertymien hillitsemiseksi. Ahma on saatava tehokkaan poistolupakäytännön piiriin. Tavoitteena tulee olla petojen aiheuttamien vahinkomäärien väheneminen. Tämä tarkoittaa petokantojen joustavampaa kontrollointia poronhoitoalueella.

Paliskuntain yhdistys esittää maa- ja metsätalousvaliokunnalle, että se edellyttää maa- ja metsätalousministeriötä sekä ympäristöministeriötä aloittamaan toimet petopolitiikan uudistamiseksi ja joustavoittamiseksi viipymättä, tavoitteena petokannan parempi kontrollointi ja vahinkomäärien väheneminen poronhoitoalueella.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija ja lisätietoja: Anna-Leena Jänkälä, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi, +358400388560